

Kortárs képzőművészeti kérdések és lehetséges válaszok 2.2

A Morpheus Program
(Kortárs Kerekasztal, vitaanyag)

INTERART Alapítvány

INTERART Alapítvány
Székhely: 1031 Budapest, Ányos út 8.
Levelezési cím: 1037 Budapest, Verhovina utca 4.
Számlaszám: OTP 11703006-20035042
Telefon: +36 30 944 66 33
e-mail: art@artcenter.hu

A Morpheus Programról

- Ez a dokumentum VITAANYAG, nem törekszik teljességre, vagy kizárólagos megoldások megmondására. Fő célja a megoldások irányába terelt kollektív gondolkodás elindítása.
- A leírt kifejtéseket számos beszélgetésen elhangzott véleményekből szintetizáltam. Mindenki hozzáteheti a saját korrekcióit, gondolatait és javaslatait a problémafeltárás, de főként a megoldáskeresés oldalán... Természetesen Ön is - és erre meg is kérném, ha nincs ellenére.
- A jelzett mintaprojektek lényege az *átfogó megoldások irányába történő tudatos tervezés* szorgalmazása azzal az élő gyakorlattal szemben, amikor egy-egy projektet *fő célként*, és nem egy progresszív folyamat *eszközeként, lépéseként* fogalmazzuk meg. Minden „levegőben lógó” projekt, bármilyen tetszetős is, nem vezet sehova, csak időpocsékolás és pénzkidobás (pl. olyanok, hogy „legyen egy kiállítás”, „legyen egy könyv”, „legyen egy honlap”, „vegyünk részt vásáron”, stb.) Ne legyen félreértés: ezek fontos dolgok, de valamennyi ilyen projekt csak rövidtávú cél lehet, amely egy nagyobb, konkrétan megfogalmazott, és láttatott távlati cél irányába rendezve nyer értelmet.

Az Olvasóhoz

- Tisztelt Olvasó! Arra kérem, hogy bátran jegyzeteljen bele az anyagba, így azonnal rögzítheti az értékes véleményét és gondolatait.
- Gondolja végig már az elején, hogy ÖNMAGÁT a szcéná (vagy művészeti iparág) melyik szereplőjeként határozza meg: döntéshozó, művész, galerista, gyűjtő, kurátor, kritikus, múzeumigazgató, vagy egyéb (pl. mecénás, művészettörténész, művészetmenedzser, aukciós szakértő, művészeti tanácsadó, szponzor, oktató, szállító, stb.)
- A Kortárs Kerekasztal egyeztetései jelenleg beszélgetések szintjén zajlanak. Ön is beszéljen erről a programról ismerőseivel. Gondolja át, hogy még kinek lehet érdekében a szcéná továbblépése, és ossza meg velük ezt a dokumentumot. Az anyagok rövidesen felkerülnek az internetre.
- A kommenteket és javaslatokat az alábbi címre várom: gyorgy.gajzago@artcenter.hu

Köszönöm figyelmét és értékes közreműködését.

Gajzágó György
INTERART Alapítvány

Kezdet: a kérdések megfogalmazása

Mottó: "Egy problémát nem lehet ugyanazzal a gondolkodásmóddal megoldani, amivel azt létrehoztuk." (Albert Einstein).

Bevezetés:

Gajzágó Györgynek hívnak.

Négy éve, 2011-ben, teljesen más területről érkeztem a művészeti szakmába. Korábbi tanulmányaimból (építészet, design, marketing és menedzsment) eredő készségeimmel úgy gondoltam, hogy galeristaként fogom megtalálni helyem ebben az izgalmas közegben. Igyekeztem ezt a szerepet elhelyezni magamban a teljes rendszeren belül, de problémákba ütköztem. Adott, hogy a korábbi válságmenedzseri megbízatásaimból és márkacépkészítő vállalkozásaimból hozott rendszerszemlélettel gyorsan átlátom egy rendszer helyzetét és mechanizmusait. „Hogy jól tudd végezni a részt, tudnod kell, hogy működik az egész.”

A művészeti szakmában kezdettől folyamatos nehézségekkel találtam magam szemben, és ezek okát kezdtem kutatni. Megdöbbenve tapasztaltam, hogy mennyi minden van ok-okozati összefüggésben, és hogy a legtöbb probléma évtizedes kérdéseket vet fel, sőt a gyökereik a rendszerváltás idejénél korábbra is visszanyúlnak. Egy idő után rá kellett jönnöm, hogy a jelenlegi modell *szinte teljesen működésképtelen*.

Ellentétben azokkal, akik a jelenlegi művészeti rendszert teljesen hibásnak és „legyalulandónak” ítélik, én úgy látom, hogy bár valóban komoly korrekcióra szorul, a gépezet lényeges fogaskerekei épek és megvannak, csak éppenséggel nem érnek össze, így borzasztó pazarló módon forognak el egymás mellett. Magyarán: bóg a motor, csak nincs sebességbe rakva (nincs aki? nincs cél?) és ezért nem jutunk előbbre – miközben olyan országok, akiknek korábban nem is volt kortárs képzőművészetük (Koreának pl. 1979-ig nem volt...), már felsőbb fokozatba kapcsolnak. A környező országok zöme is jóval előbbre tart, mint mi.

A kortárs művészet globálisan nézve egy virágzó, hallatlan termelési és kulturális értéket előállító színes *iparág* vásárokkal, árfolyamokkal, brandekkel, ipari technológiákkal és logisztikával. Ez a szektor itthon vagy még nem ébredt öntudatra, vagy direkt nem vesz erről senki tudomást, de kultúrát teremtő *iparágként* még kimondva sem volt soha. Szembe kell nézni a ténnyel: a globális versenyben abszolút lemaradásunk van ezen a téren (is) - viszont minden helyzet menthető. A problémák viszont nem oldódnak meg maguktól.

A jelenleg komoly anomáliákkal működő rendszert igyekeztem objektíven vizsgálni, melyet a „friss szem” helyzetem, a szerzett készségeimből eredő gyakorlatom és az elkötelezetlen, független pozícióm - úgy gondolom - lehetővé tett. Jelen írásom célja a problémafeltáráson túl konkrét, átfogó megoldások szorgalmazása átgondolt, fenntartható, progresszív és rendszerszemléletű javaslatokkal.

A következő feltárt, és összefüggő problémákra kerestem a válaszokat:

1. Miért a Magyar Képzőművészeti Egyetemen a legnagyobb a pályaelhagyók száma?
2. Miért rossz a kortárs szakma légköre?
3. Miért vonul ki az állam a kortárs művészet finanszírozásából?
4. Miért küzdenek anyagi gondokkal az egykor elismert, sikeres képzőművészeink?
5. Miért nem gyűjtene a gyűjtők?
6. Miért nincs világhírű kortárs magyar képzőművész?

A problémakör kérdései, némileg kifejtve (számos résztvevővel történt egyeztetés összegzéseként):

1. Miért a Magyar Képzőművészeti Egyetemen a legnagyobb a pályaelhagyók száma?

A művészeti felsőoktatás általános gondjaitól eltekintve a szimbolikus MKE oktatóinak elmondása szerint a diplomás pályaelhagyók száma ennél az intézménynél a legmagasabb. A perspektíva hiánya csak részben az évek óta stagnáló, sőt bizonyos mértékben ellehetetlenült művészeti szcéna általuk megélt depressziós állapotából, valamint a „Magyarországon művészetből nem lehet megélni” szemlélet kánonszerű hangoztatásából eredeztethető.

A hallgatók az egyetemi évek során folyamatosan demotiváló történetekkel és kétes karriermodellekkel találkoznak, és még az Erasmus program keretében külföldön járt diákok gondolkodásmódjában sem történt soha olyan elemi frissülés, amely az áttöréshez vezetett volna.

A vasfüggöny mögötti gondolkodásmód tetten érhető, átadott maradékainak áldatlanul korlátozó és visszahúzó hatása mellett (miatt?) általános az a képlet, hogy hiányzik a fiatalokból az akarás, a szorgalom, az intenzitás, a kihívások és lehetőségek keresése, hiányoznak a választott példaképek.

Az oktatási intézmények (Romániával vagy Lengyelországgal, Csehországgal összehasonlítva) nem hozzák az elvárható „terméküket” a végzetek *versenyképessége* szempontjából, ami a mai globális művészvilágban az életképesség, a helytállás, illetve a siker alapja is egyben. A világban már rég a *konceptuális* képzés a domináns, itthon még mindig a *szakmai* képzést favorizálják. (Az is kell, de...)

Az egyetemi vezetők a megoldást vagy nem tudják, vagy szakmai büszkeségből nem indukálnak megújító irányvonalakat, esetleg vélt vagy valós politikai/hatalmi elvárásoknak akarnak megfelelni.

Az ezek valamelyikéből eredő pozícióféltes kapcsán viszont számos felesleges és pazarló, viszont semleges (biztonságos?) pótcselekvéssel terhelik túl az oktatókat és a hallgatókat, bizonyítva, hogy a jelen körülmények között mindent megtesznek a „sikeres és korszerű” képzésért. Hiába, mondják, a rendszer ilyen feltételekkel ennyit tud, csúcsra van járva, az eredmény nem rajtuk múlik.

Így az ok a pályaelhagyók rekord magas számát illetően – minden bizonnyal rajtuk kívül keresendő.

(Művészek elmondása szerint, ha kíváncsiak vagyunk, hogy milyen az oktatás a MKE-en, csak nézzük meg az intézmény homlokzatát az Andrásy-úton. Olyan. Paradigmaváltásra lenne szükség.)

2. Miért rossz a kortárs szakma légköre?

A szcénában egy szappanoperához hasonló hangulat uralkodik, aminek oka összefügg az előző kérdés témakörével. Mind a művészeti oktatás, mind az aktív kortárs szektor a túlélési harcba fordult kiútkeresés során a belviszályokkal és klikkesedéssel felélte belső tartalékait, és megfelelő külső impulzus híján csaknem teljesen kiégett. A szkepticizmus általános mindkét területen.

A bizalmatlansággal teli légkör legfőbb oka véleményem szerint viszont az, hogy a szakma – bár *szcénának* nevezi önnön magát – mindeddig ódzkodott attól, hogy a nemzetközi kortárs mércének megfelelően *újraszervezze önmagát*, és megfogalmazzák, újraalkossák a *szerepeket*. Azokat a játékszabályokat hiányolom, melyek a globális szintésre való belépőn túl a játék örömét adnák, és amik megmutatnák, hogy kitől mi *várható el ebben a kontextusban*. Nincs semmilyen támpont.

Más szóval: mi várható el az egyetemtől, a művésztől, a galeristától, a kurátortól, a kritikustól, a gyűjtőtől, a kortárs múzeumtól, akik a kortárs gépezetben – ha nem is egyenrangú – de nélkülözhetetlen és „egy darabban játszók”, és összedolgozó szereplők. (A dolog pikantériája, hogy ami tisztázottan és konszenzussal *elvárható* – az bizony innen fogva *számon is kérhető*...).

A mindenképpen kényelmetlen kérdéseket felvető, ám elkerülhetetlen változásokat csak ideig-óráig odázza el annak bizonygatása, hogy mindenki a legjobb tudása szerint teszi a dolgát, és valaki vagy valami más miatt nem megy az egész. Mindenki a pénzhiányt okolja, és visszasírja a korábbi szép időket. Pedig ha egy mentőöv előregedett és ereszt, nem az a megoldás, hogy több levegőt pumpálunk bele, hanem pl. lecseréljük egy teljesen újra. Vagy - meg kell tanulni úszni. (...)

(Közben így is, úgy is kicsit kapálódzni kell, de akkor is ez a megoldás.)

3. Miért vonul ki az állam a kortárs művészet finanszírozásából?

Annak ellenére, hogy a rendszer tehetetlenségében vergődő szakemberek (galeristák, kurátorok, művészek, stb.) a sikertelenségekért sokszor belső ellenséget keresve egymást okolják, meglepően egységesen és határozottan tudják kritizálni az állami művészetpolitikai intézkedéseket. (Legtöbbször, mondjuk okkal...) Összességében tehát jobbára az van reflektorfényben, hogy a művészeti szakma folyamatosan opponál, és nagy energiákkal harcolnak minden ellen, amit nem akarnak, de igazából sokkal kevesebb szó esik arról, hogy valójában mi lenne a megfelelő megoldás.

Az állam jelenleg kivonulni látszik ebből a zavaros és vegetáló (szunnyadó) iparágból, amely egy régi metódus bűvöletében még azt várna tőle, hogy *mérhető teljesítmények és elvárások nélkül*, pusztán kulturális kötelezettségéből adódóan döntse bele a pénzt, mint homokozóba a homokot.

A támogatások ideje pedig lejárt... A mai világban szinte már klasszikus mecénatúra sincs (tisztelet a kivételnek), amely önzetlenül támogatja a művészetet csak azért, mert – megteheti.

Ma – szponzoráció van, ami korrekt üzlet és csere, és talán előremutatóbb, ha az állam részéről is az *elvárható szerepvállalást* szorgalmazzuk, mely lehetne pl. a célirányos szakmaszintű törekvések számára a megfelelő lehetőségek biztosítása. Ehhez azonban a szándékokat és célokat tisztázni kell.

Én úgy gondolom, hogy egyelőre (álnaívan) feltételezhetjük azt, hogy a jelenlegi helyzetben az állam se találja ebben a szituációban a helyét, talán nem talál rajta fogást, minden esetre érezve a probléma időszerűségét és a feladat súlyát – próbálkozik.

Tételezzük fel azt is, hogy amennyiben lenne olyan alulról jövő szakmai kezdeményezés, amely a területet érintő fennálló problémák zömére egy átfogó koncepcióban olyan komplex megoldásokat vetne fel, amelyben meg lenne fogalmazva az államnak is a kor szellemében *elvárható szerepvállalása*, esetleg elindulhatna egy konszolidált párbeszéd, és megfelelő légkörben akár létre is jöhetne ez a mindkét fél számára előnyös fenntartható és progresszív együttműködés. Akár.

4. Miért küzdenek anyagi gondokkal az egykor elismert, sikeres képzőművészeink?

Nem sokkal a szakmába érkezésem után találkoztam a nem működő rendszernek ezzel a kínos anomáliájával. Azokra a művészekre gondolok, akik a még vasfüggöny mögötti, szimulált magyar piacon lettek elismert művészek, komoly árfolyammal és kitüntetésekkel, és akik azzal szembesültek a rendszerváltás után, hogy a határon túli művészeti piacon egyrészt idejétmúltak, másrészt ismeretlenek, a nemzetközi mércével nem mérhetőek. Az árfolyamok összedőltek.

Ezzel együtt kihúzták alóluk a Művészeti Alap és a Képcsarnok intézményrendszerét, megszűntek a grafikai és kisplasztikai biennálék, amik azért együtt egy komplex kis piaci kultúrát működtettek. A 2007-es válság pedig - végül - megadta a kegyelemdőfést.

Az új galériás réteg ekkor még nem alakult ki, most pedig már azt mondják, hogy ez a korosztály kortársnak - öreg. Az érdemesült idős művészeink jelentős része szerény körülmények között él, de van több olyan korosabb pályatárs, aki neves alkotóként komoly anyagi gondokkal küzd.

A vigaszdíjak pedig nem hoznak megoldást, még az MMA tagoknak sem...

A szétesett rendszer problémáit az állam nem tudja kezelni. Legjobb szándékával támogat bizonyos illuzórikus törekvéseket és projekteket – pl. évek során már százmilliókkal azt, hogy legyen a művészeknek szép könyve. Ezek a kiadványok a legtöbb alkotónál otthon porosodnak. mert nincs kitalálva és kiépítve az a rendszer, amely megelégedéssel újrapozicionálná ezt a nemzedéket.

A legnagyobb elismerés és legmegnyugtatóbb megoldás számukra mindenképpen az lenne, ha eseti kitüntetés-pénzek, pályázatnak álcázott szociális segélyek vagy látszatkiállítások helyett az alkotásaik árfolyamát valahogy vissza lehetne hozni, és tartósan fenn lehetne tartani. Ebben kellene a művészeti szakmának és az államnak *együtt* megoldást találni.

Ez azért is fontos lenne, mert a véleményem szerint nem lehet addig egy új művésznemzedéket hitelesen felépíteni, ha a nemzeti kánonban előttük egy ilyen méltatlan történet van.

5. Miért nem gyűjtenek a gyűjtők?

A problémakör természetesen kapcsolódik az előzőekhez, mert – ismét minden összefügg!

A 90-es évek elején potenciális vásárlói pozícióban levő gyűjtők is szembesültek az árfolyamok összeomlásával, és a gyűjtemények befagytak. Ezzel párhuzamosan ez a gyűjtői réteg mára megöregedett, sokan már nincsenek is közöttünk, vagy még élnek ugyan, csak egyszerűen már nem tehetik meg, hogy érdemben vásároljanak.

Az idősebb gyűjtők a korábban említett korosztálytól tehát ezért nem vásárolnak, a kortársat pedig nem értik, és nem is szeretik. Az a fiatalabb (most 45-55 éves) gyűjtő korosztály, amely időben váltott a kortársra, és anyagi helyzete, illetve pozíciója által megismerte a külföldi kortárs vásárok metodikáját, elkezdett külföldi kortársakat gyűjteni (adott esetben hiteles szakértők tanácsait kérve).

Felismerték ugyanis azt, hogy a Művészvilágban a brandek dominálnak, és egyedül ezek hordozzák azt a mítoszt, amely által a jó névvel jelzett műtárgyakban az élvezeti értéken túl a befektetési érték is megnyugtatóan jelen van. Kint pedig ez tetten érhetően megvan, és stabilan működik is a művészbrandeket fenntartó, és látványosan építő komplex rendszer. Ez persze rendben, de a mi problémánk némiképp összetettebb.

A hazai klasszikus mecénás gyűjtők történetének legendáit és flingjét megélő műgyűjtőink között kevés olyan van, aki nemzetközi mércével mérve (vagy csak az amerikai szcéna szerepköréit vizsgálva) komoly gyűjtőnek lenne nevezhető. Itt nem is annyira a vásárlási értékre, mint inkább a rendszerességre, az intenzitásra, az életvitel szerű, szisztematikus tevékenységre célozok.

Maroknyi számú kortárs gyűjtőnk túlnyomó része érzelmi alapon, és alkalmanként vásárol. Ez nem azt jelenti, hogy ezek a döntések nélkülözik a hozzáértést és a tudatosságot, sőt általánosan elmondható, hogy fontos szempont (bevallatlanul is) az ügylet befektetésjellege is.

Meghatározó (ám nem definiált) szerepükben élve azonban nem nyilvánítanak véleményt arról, hogy ŐK hogyan képzelik el a szcéna előmozdítását. Nem törekednek arra, hogy szélesedjen a vásárlói kör, hogy új gyűjtők keletkezzenek, hiszen ez (talán?) a megélt és kényelmes kulturális-társadalmi pozíciójukat rontaná. Pedig érdekük fűződne ahhoz, hogy a kedvelt művészeit minél többen kényeztessék, és iránymutatóként ebben a szükséges piacépítésben prioritásuk is lenne...

A piac szűk, a bankok a válság óta nem gyűjtenek, a gyűjtők nem toboroznak, a galeristák pedig egyenként nem tudják érdemben elérni azt a réteget, akik ma megtehetnék, hogy vásároljanak.

Kortárs gyűjtőink egyelőre (általában egyéb elfoglaltságuk is lévén) élvezik azt, hogy a határainkon belül rekedt szcéna rajtuk csüng. Izgalmas, és némileg praktikus is számukra, hogy jelenleg mélyen áron alul lehet nívós kortárs műveket vásárolni, és esetenként ki is használják ezt a lehetőséget.

Emellett az attitűd mellett egyfajta ambivalens illúzióval reménykednek abban, hogy kedvelt, bár kétes értékállóságú műtárgyaik egyszer a sokszorosát fogják érni, ha valamikor, valamelyik kortárs művészünk világhírű lesz. A művészt építő rendszert viszont a legtöbbjük a vételnél kihagyja...

6. Miért nincs világhírű kortárs magyar képzőművész?

Ha egyszerűen csak megnézzük a világhírű kortárs képzőművészeket (művészbrandeket), ha részletesen megvizsgáljuk tevékenységüket és életpályájukat, akkor megállapíthatjuk, hogy tulajdonképpen *hiányzik* Magyarországon a nemzetközi sikerre predesztinált művész archetípus. Nincs kitalálva. Nincsenek karriermodellek, az oktatásban pedig szó sem esik erről.

Említettem korábban, hogy egyetemről a nemzetközi érvényesülésnek minden készsége nélkül, felkészületlenül kerülnek ki a végzettek a valós életbe. A pofont a legtehetségesebbek számára csupán pár évvel késleltetik bizonyos ösztöndíjak és műteremprogramok, melyeknél szintén nem elvárás a felkészülés, a nyelvtanulás, vagy egy nemzetközileg versenyképes, lektorált portfólió összeállítása. A legtöbb művésznek nincs programja, csak azzal foglalkozik, hogy most mi van.

A végzett művészeink nemzetközi kortárs csapatmunkában való sikeres részvételének esélyét a már meglévő rossz rutinjaikon túl jelentősen befolyásolja az elvárások tisztázatlansága, a jövőkép hiányából eredő önbizalom hiánya, esetleg a rosszul értelmezett, vagy alaptalanul túltengő ego.

Túllépve a korlátok részletezésén, amit az első kérdésben már leírtam, itt *ki kell mondani dolgokat*:

- A kortárs képzőművészet kizárólag nemzetközi, sőt globális mércével mérhető és értelmezhető.
- A kortárs képzőművészet egy összetett globális kulturális business, amely lokális helyszíneken zajlik. Minden nemzetnek a saját kultúrájának megfelelő stratégiával kell ebben részt venni.
- Nem lehet a nemzetközi szinten képet és szobrot eladni: csak *nevet* lehet eredményesen képviselni, ezért a legjobb művészek köré testesrabott brandet kell építeni a globális piacon.
- A brand marketingfogalom, amelynek építése marketingeszközöket igényel: célcsoport-kutatást, üzenet megfogalmazását és tudatos, tervszerű kommunikációt, nagy számokat.
- Ez idő-és szakemberigényes, ezért pénzigényes, de leginkább *permanens* tevékenység.
- Ez a működés szigorú szerepleosztással végzett csapatmunka: a művész, a galériás, a kurátor, a kritikus, a gyűjtő és a kortárs múzeum egyaránt részt vesz ebben. Kollektív termékük: a mítosz.
- A brandek sohasem öncélúak: mind egy-egy sikeres üzleti vállalkozás, és a potenciális, előrevetített sikerhez már előre is lehet befektetőket találni. Kulcsszavak: felelősség és kontroll.

Összefoglalva:

- **Ameddig** nincsenek tisztázva és felvállalva a kortárs szcénában az új kihívásoknak megfelelő szerepek, és a szcénán belül nem teszi mindenki felelősen azt a dolgát, ami eszerint elvárható,
- **ameddig** a kortárs művészet nincs nemzetgazdaságilag fontos kulturális iparágként kezelve,
- **ameddig** nem teremtjük meg a brandépítés széles körű feltételeit,
- **ameddig** nem tesszük helyre a hazai piacot, és egyben a korábbi művészek árfolyamait,
- **ameddig** nincs kitalálva, és ezért hiányzik az a nemzetközi, sőt világsikerre predesztinált művész archetípus, aki nem csak akar, de tud is komoly, felelősséget jelentő, tétre menő versenybe szállni az üzenetének nemzetközi szintű célba juttatása érdekében...
- **addig** nem lesz fenntartható kortárs művészetünk, és világhírű kortárs képzőművészünk sem.

Továbblépés: a megoldások irányába történő gondolkodás. Mégis: mi ennek az akadályja?

Beszélgetéseim során meg kellett állapítanom, hogy szinte mindenki ismeretében van annak, hogy *miért nem működik*. Ez a fontos tudás azonban legtöbbször nem fordul át a „hogyan működhetne mégis?” gondolkodásba, hanem egy ettől kényelmesebb, kockázatmentesebb, és divatosan depresszív áldozatszerepbe ringatja a változásoktól, konfrontációtól és következményektől tartó egyéneket.

A különböző megoldások forszírozásánál általános az „Igen, értem, de az a baj...” kezdetű reakció, melynek kiváltója a változásmenedzsment tudományában ismert *belső ellenállás*.

A belső ellenállásnak több oka lehet, ilyen pl. a megszokottal szemben ismeretlen újtól való félelem. Ide sorolható az is, amit személyesen és több ízben megtapasztaltam: annak ellenére, hogy a mostani helyzet kínlódságát a szcénában mindenki utálja, sokak számára még elképzelhetetlen, és ezért ijesztően hat a vegetáló szcena sikeres működésének víziójában felvázolt, valószínűsíthető *intenzitás* mértéke.

A belső ellenállás oka lehet még, ha nem látjuk kellően a változás kapcsán létre jövő közösségi érdekek mellett az *egyéni érdekek* fontos szerepét és érvényesülését, a túlélési aggályok miatt az egyéni érdek keveredni fog a résztvevőkben az *önérdekkel*, és ez akadályt gördít a közösségi változások sikeressége elé.

A változásmenedzsment bevált metodikája szerint a leghatékonyabb módja a változások végrehajtására, ezen belül a szervezet belső ellenállásának kezelésére *a résztvevők megfelelő szintű és mértékű bevonása*.

Ezt már a kezdeti lépésektől célszerű megtenni, néhány hiteles személy megnyerése által.

A szereplők bevonása által csökkennek a kollektív frusztrációk, és az irányított csoportgondolkodás pozitív irányba terelhető. ...Ezek persze széles körben ismert elméletek és gyakorlati technikák.

... De ha ezek az elméletek ismertek, akkor miért nem valósult meg eddig a váltás?
Miért nincs előrelépés az jobb sorsra érdemes kortárs művészeti szcéna ügyében?

Mint mindenre, erre a pangó és egyre rosszabbodó helyzetre is több magyarázat lehetséges.

- Elképzelhető pl., hogy az érintettek egyenként, külön-külön, másokkal nem egyeztetve, „a résztvevők bevonása nélkül” folyamatosan olyan megoldásokat fészegettek, ami a másik félnek/feleknek ez által idegen és elfogadhatatlan volt. Amelyik résztvevő tehette, erőpozícióból próbálkozott (sikertelenül...)
- Elképzelhető az is, hogy egyszerűen nem termelődött ki eddig egy olyan, valamennyi érintett számára elfogadható integrátor személyiség, aki előítéletektől és összeférhetlenségi tényezőktől mentesen vállalta volna ennek a nemes, de korántsem zökkenőmentes folyamatnak az összefogását és irányítását.
- Elképzelhető az is, hogy a megrekedtséghez hozzájárult az az állami szférában tetten érhető öröklődő gyakorlat, amelynek lényege, hogy a teljesítményorientált üzleti szektorral ellentétben a fizetéseket és jutalmakat a hivatalban levők sokszor *nem egy elért célért vagy mérhető teljesítményért*, hanem a szakszerű, és problémamentes *tevékenységért* kapják. Így aztán kevesen kockáztatnak bizonytalan, esetleg érdekeket sértő, vagy más pozíciókat is érintő javító célú változ(tat)ásokat, mert a lavírozásból, a változatlanyságból nem lehet probléma, nem lehet baj... (Ez persze hibás nézet, de a jelenség valós, és elemzendő... A problémák ugyanis nem oldódnak meg, hanem elmélyülnek. Többek között e jelenség miatt nem érnek össze a már említett fogaskerek, ezért pazarló a rendszer, és ezért nincs előrelépés...)

A problémafeltárásból generált *megoldás-orientált kérdéseim*:

1. Hogyan érjük el, hogy csökkenjen a végzetek körében művészeti pályaelhagyók száma?
2. Mitől lehetne jobb a kortárs szakma hangulata?
3. Mi lenne a kulcsa az elvárható állami szerepvállalás megvalósulásának?
4. Hogyan lehetne a korábbi „elejtett” művésznemzedékeket újrapozícionálni?
5. Hogy lehetne a gyűjtőknél elérni, hogy rendszeresen vásároljanak, és hogy lehetne a körüket frissíteni, kiszélesíteni?
6. Hogy lehetne feltenni a magyar kortárs képzőművészetet a világtérképre?

A szükséges legelső és legfontosabb lépések:

- A szerepeket megfogalmazni, tisztázni, adott esetben átértelmezni - a résztvevőkkel együtt.
- A tisztázott elvárások alapján játékszabályokat megállapítani, ezeket elfogadtatni (attitűdváltás).
- Az újraszervezett statikus kortárs szcéna új, dinamikus alapokra helyezett tevékenységét beindítani, és fenntartható módon működtetni.

Célorientált, önálló, mégis összefüggő, szükséges induló változási mintaprojektek (Morpheus Program):

1. Kortárs Kerekasztal megszervezése (Kortárs Képzőművészeti Kézikönyv megszerkesztése és kiadása)
2. Art Center felállítása
3. Kortárs Műgyűjtők Klubjának átszervezése, piacépítés - a szokásostól eltérő megközelítéssel
4. Kortárs Művészeti Aukciósház felállítása és beindítása
5. Az új művész archetípus konszenzussal történő megalkotása (pl. Game of Art - TV-sorozat)
6. Az iparági gondolkodás életre hívása és stabilizálása (pl. ARTINDUSTRY vásár)

A változási mintaprojektek (Morpheus Program) rövid tartalma és célja:

1. Kortárs Kerekasztal megszervezése

A változási igények feltárását követően a szerepek tisztázására összehívjuk a Kortárs Kerekasztalt. A moderált beszélgetések során részleteiben elemezzük a fennálló helyzetet, körvonalazzuk a nemzetközi kortárművészeti példák alapján az elvárásokat, meghatározzuk a megújuláshoz vezető lépéseket, és kialakítjuk a stratégiát. Tisztázzuk az érdekviszonyokat, a csoportérdekek és egyéni érdekek érvényesülése mentén tervezünk. Definiáljuk a szerepeket, és azok elvárható „termékét”. A folyamatot iránymutatóként elősegítheti egy *Kortárs Képzőművészeti Kézikönyv* összeállítása.

2. Az Art Center felállítása

A kreatív ipar sikeres, élő mintaprojektjeinek tanulságaira építve létrehozuk a kortárművészeti ipar független szellemi és organizációs központját. (A rövid koncepció az 1. sz. mellékletben részletezve.)

3. Kortárs Műgyűjtők Klubjának átszervezése, piacépítés - a szokásostól eltérő megközelítéssel

A szerepek megfogalmazása során irányvonalakat fektetünk le a piac alapvető átépítésének és a gyűjtői kör széles körű fejlesztésének feladatait illetően. Zártkörű műgyűjtő klubrendszert építünk ki, és a kortárs művészet gyűjtését egy kidolgozott, trendi, könnyen értelmezhető *pénzügyi befektetési termékként* kommunikáljuk a potenciális célcsoportjaink felé, kiépítve ennek értékesítési rendszerét is.

4. Kortárs Művészeti Aukciósház felállítása és beindítása

Az elsődleges piac kialakulásának egyik sarokköve a másodlagos piac feltételeinek megléte. A gyűjtők megbízható forrásból vásárolnak, és nyereséggel, biztonságosan is szeretnének eladni. Az aukciósház hiteles árfolyamokat eredményez, és tevékenységével hozzájárul a brandek piaci helyzetének kontrolljához. (A projektet elő kell készíteni, de csak megfelelő időben kell aktiválni.)

5. Az új művész archetípus konszenzussal történő megalkotása (pl. *Game of Art* - TV-sorozat)

A szakma teljes bevonásával szervezzük meg a *Game of Art* c. TV-sorozatot (jelenlegi munkacím), egy képzőművészeti kieséses vetélkedőt, melyben kialakulnak, illetve felszínre kerülnek azok az attitűdök és készségek, melyek a nemzetközi sikerhez nélkülözhetetlenek. A műsornak fontos edukatív missziója is van. (A műsor szinopszisa elkészült, bejegyezték, a produkció szervezés alatt van).

6. Az iparági gondolkodás életre hívása és stabilizálása (pl. *ARTINDUSTRY* vásár)

Minden iparág fontos periodikája az évente megrendezett tavaszi szakk vásár, mely azon túl, hogy láttatja azt a komoly hátteret, amely az illető területhez kapcsolódik, alkalmat ad az új lehetőségek megismerésére, a megújulásra, így az őszi Art Market Budapest szinergikus partnere lehet. (A vásár koncepciója elkészült, kérésre megküldjük.)

Budapest, 2014 december 07.

Gajzágó György
INTERART Alapítvány

Forrásmunkák:

- Piroshka Dossi: *HYPE! Művészet és pénz* (Corvina, 2008)
- Pablo Helguera: *Stílus a kortárs képzőművészetben* (Műcsarnok, 2010)
- Noah Horowitz : *Art of the deal / Contemporary Art in a Global Financial Market* (Princeton U. Press, 2011)
- Martos Gábor: *Műkereskedelem - Egy cápa ára* (Typotex, 2013)

Mit kínál a Morpheus Program a résztvevők számára?

A döntéshozók számára átlátható gazdasági folyamatokat és nemzetközi szinten működő kulturális ipart. A növekvő adóbevételekből az iparágba visszaforgatható pénzügyi erőforrásokat. A feszültségek csökkenése, és számos anomália megszűnése valószínűsíthető.

A múzeumok számára a gyűjteményezés széles körű támogatottságát.

A kiállítótermek számára kihasználtságot, publicitást és látogatottságot.

A szponzorok számára attraktív, fotogén, és hírértékű együttműködések.

A gyűjtők számára aktív és izgalmas piaci mozgást, megbízható szakmai háttérrel, likvidé tehető biztonságos, egyszersmind örömteli és jó hozamú befektetéseket, egyre értékesebb gyűjteményeket, társadalmi elismertséget.

A kurátorok, kritikusok, művészetmenedzserek és művészeti tanácsadók számára egy fenntartható, progresszív versenykörnyezetben való aktív, folyamatos részvétel lehetőségét.

A galeristák számára stabil, tervezhető üzletvitelt, elkötelezett szerződéses viszonyokat, biztonságos és rentábilis működést.

A művészek számára szerződéses biztonságot, perspektívát, növekvő keresettséget, szakmai és fejlődési lehetőségeket. Nyilvántartott és kezelt portfóliókat és árfolyamokat, fenntartható karriermodell. Támogatókat, szponzorokat, befektetőket. A nemzetközi ismertség esélyét.

A professzionális működés lehetőségét.

Problémamegoldásokat.

INTERART Alapítvány

INTERART Alapítvány

Székhely: 1031 Budapest, Ányos út 8.

Levelezési cím: 1037 Budapest, Verhovina utca 4.

Számlaszám: OTP 11703006-20035042

Telefon: +36 30 944 66 33

e-mail: art@artcenter.hu

1.sz. melléklet: Az Art Center profilja és szükségessége

Egy hiánypótló kortárművészeti intézmény felvázolása

Az ART CENTER fő funkciója és célja

Az ART CENTER a magyarországi kortárművészeti iparág megújulásához, nemzetközi érvényesüléséhez és fenntartható fejlődéséhez nélkülözhetetlen *független, alulról szerveződő koordinációs egység*.

Fő feladata a tevékenységek összehangolása, a szükséges folyamatok indukálása és segítése, valamint ezek pozitív értelmű kontrollja (koordinálása) annak érdekében, hogy a hazai kortárs művészek minél hatékonyabban és sikeresebben érvényesülhessenek a nemzetközi kortárművészeti versenykörnyezetben.

Az Art Centernek *egy multinacionális vállalat metódusával kell működnie.*

Szükséges funkciók, és ellátandó feladatok:

- stratégiai központ (tervezés, trendelemzés, korrekciók, irányvonalak, szponzorok, stb.)
- hivatalos képviseleti, valamint jogi és érdekképviseleti központ
- nemzetközi művészeti kommunikációs iroda és ügynökség
- ágazati marketing- és brandközpont (teamek..., development, brandfair),
- koordinációs központ (események, kiállítások, vásárok, stb.)
- ARTUP divízió (induló művészek startup pályáztatása)
- projektiroda és kreatív központ (projektek és produkciók megalkotása és lebonyolítása)
- pályázati iroda és központ (nemzetközi pályázatok fogadása, fordítása, pályáztatás)
- művészeti (és művészetiipari) adatbázis
- SOLIDART program (rászoruló művészek támogatása)
- oktatási, kommunikációs, és szellemi központ
- rezidensprogramok összefogása (műteremprogramok)
- logisztikai központ

Az ART CENTER

egy olyan létrehozandó megoldásrendszer - illetve szervezet, amelyen keresztül a szakma átlátja, összefogja, mérhetően számon tartja, és ez által kontrollálhatja (felügyelheti és irányíthatja) a kortárs képzőművészettel kapcsolatban fennálló nélkülözhetetlen funkciók működését és ellátottságát.